

ÎMÂN ESASLARI VE ÎMÂNIN KABUL OLMA ŞARTLARI¹

Kendisine sayısız nimetler verilen (İbrahim 14/34) yerde ve gökte ne varsa hepsi hizmetine sunulan (Lokman, 31/20) insan, Allah'a ibadet için yaratılmıştır.

وما خلقت الجن و الانس الا ليعبدون

"Ben insanları ve cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım" (Zâriyat, 51/56) anlamındaki âyet bu gerçeği ifade etmektedir.

İnsanın, yaratılış gayesi olan "**ibadet**" görevini ifâ edebilmesi için her şeyden önce îmân etmesi gerekir. Allah, insanı dünya hayatında imtihana tâbi tuttuğu için (Mülk, 67/2) imân edip etmemeyi insanın iradesine bırakmıştır:

و الحق من ربكم فمن شاء فليؤمن و من شاء فليكفر

"(Ey Peygamberim!) De ki: Hak (Kur'ân) Rabb'inizden (gelmiş)tir. Artık dileyen imân etsin, dileyen de inkâr etsin" (Kehf, 18/29) anlamındaki âyette olduğu gibi bir çok âyette yüce Allah insana inanma özgürlüğü vermiştir. Allah, imân veya inkâr etme konusunda insanları serbest bırakmakla birlikte onlara ısrarla imân etmelerini emretmiştir:

يا ايها الذين امنوا امنوا بالله ورسوله و الكتاب الذي نزل على رسوله و الكتاب الذي انزل من قبل

"Ey müminler! Allah'a, elçisine ve elçisine indirdiği kitaba (Kurân'a) ve daha önce indirdiği kitap(lar)a imân edin..." (Nisa 4/136).

Yüce Allah, "**îmân edin**" emri ile yetinmemiş, pek çok âyet-i kerîmede imân edenlere mükâfat (cennet ve nimetleri), inkâr edenlere ise ceza (cehennem ve azabı) olduğunu bildirerek imân etmeye teşvik etmiş, inkâr etmekten sakındırmıştır..

Müminleri îmâna sevk eden ve onlara îmânı sevdiren yüce Allah'tır (Hucurat, 49/17). Allah'ın izni olmadan kimse îmân edemez. Ancak akıllarını kullanmayanlar îmân etmezler, azabı ve rezilliği onlar hak ederler. Kullarının îmânına muhtaç olmamakla birlikte yüce Allah onların küfre düşmelerine razı olmaz, aksine imân edip şükretmelerinden hoşnut olur (Zümer, 39/7).

"**İman**" sözlükte; tasdik etmek, bir şeyin doğru olduğunu söylemek ve onu doğru olarak kabul etmek, güvenmek, inanmak, boyun eğmek ve güven vermek anlamlarına gelir.² **Din istilahında** ise Allah'a ve Peygamberimiz Hz. Muhammed (a.s.)'in Allah tarafından haber verdiği kesin olarak belli olan şeylerin doğru olduğuna tereddütsüz inanmak, bunların hak ve doğru olduğunu içinden şeksiz ve şüphesiz tasdik ve itiraf etmek anlamında³ olup "küfür" kelimesinin zıddıdır.

İman, "**icmâli iman**" ve "**tafsîli imân**" olmak üzere iki kısma ayrılır.

"**İcmâli iman**", imân edilecek şeylere kısa ve topluca imân etmektir demektir ki bu, kelime-i tevhîd ile ifade edilir: **لا اله الا الله محمد رسول الله** "Allah'tan başka tanrı yoktur. Muhammed Allah'ın elçisidir." Kelime-i tevhîd'in **لا اله الا الله** kısmı Muhammed suresinin 19., **محمد رسول الله** kısmı Fetih suresinin 29. âyetinde geçmektedir. Allah'ı ve Hz. Muhammed (a.s.)'in peygamberliğini kabul eden onların haber verdiklerini de kabul eder.

¹ Bu bölüm Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi **Doç. Dr. İsmail KARAGÖZ** tarafından hazırlanmıştır.

² İbn Fâris, Ahmed, *Mu'cemü Mekâyisi'l-Lüga*, I, 153. Kahire, 1948. Rağib el-İsfehânî, *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'ân*, s. 25-26.

³ Nureddin es-Sâbûnî, *el-Bidâye fî Usûli'd-Dîn*, s. 87. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1979. Ahmed Hamdi Akseki, *İslam Dini İtikat, İbadet ve Ahlak*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 16. baskı. Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1960..

"**Lâ ilâhe illallah**" cümlesinde iki unsur vardır. Birisi olumsuzluk ifade eder. Bu, cümlenin (**lâ ilâhe**) "ilâh yoktur" kısmıdır. Allah'tan başka bütün ilâhları ve ma'budları reddetmek demektir. Diğer kısmı ise olumluluk ifade eder. Bu, cümlenin (**illallah**) "ancak Allah vardır" kısmıdır. Bu kısım, sadece Allah'ın varlığını, birliğini, tek ma'bûd oluşunu ikrar etmeyi ifade eder.

"**Tafsîlî îmân**", Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine , âhiret gününe, öldükten sonra dirilmeye, cennet ve cehenneme, sevap ve ikaba, kaza ve kadere; Kitap ve Sünnet ile Hz. Muhammed'in Allah tarafından tebliğ ettiği ve tevatür yoluyla sabit olan kesin haber ve hükümlerinin her birerlerine ayrı ayrı Allah ve Peygamberinin istediği şekilde îman etmek demektir.

ÎMÂN ESASLARI

Ayet ve hadislerde îmân esasları bildirilmektedir. Hz. Ömer (r.a.) anlatıyor: "Bir gün Hz. Peygamberin yanında idik. Yanımıza beyaz elbiseli, siyah saçlı bir adam geldi. Üzerinde yolculuk alâmeti yoktu, kendisini kimse tanııyordu. Peygamberin dizinin dibine diz çöküp oturdu, dizlerini onun dizlerine dayadı ve ellerini Peygamberin dizlerinin üstüne koydu:

- يا محمد اخبرني عن الاسلام - Ey Muhammed İslam nedir bana bildir dedi. Hz. Peygamber (a.s.);

الاسلام ان تشهد ان لا اله الا الله و ان محمدا رسول الله وتقيم الصلوة و تؤتي الزكاة و تصوم رمضان و تحج البيت ان استطعت اليه سبيلا

"İslam, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna tanıklık etmen, namazı dosdoğru kılman, zekatı vermen, Ramazan orucunu tutman, yoluna güç yetirebilirsen Ka'be'yi ziyaret etmen (hac yapman) dır" diye cevap verdi. O adam,

صدقت doğru söyledin dedi. Onun hem sorup hem de verilen cevabı doğrulaması tuhafımıza gitti. Adam Hz. Peygamber (a.s.)'a tekrar.

فاخبرني عن الايمان Şimdi de bana îmânı anlat dedi. Hz. Peygamber (a.s.) da;

الايمان ان تؤمن بالله وملائكته و كتبه و رسله و اليوم الاخر و تؤمن بالقدر خيره و شره

"Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe îmân etmendir, yine kadere, hayrına ve şerrine îmân etmendir" diye cevap verdi. Adam tekrar

صدقت doğru söyledin dedi ve

فاخبرني عن الاحسان Peki ihsan nedir, onu da anlat dedi. Bunu üzerine Hz. Peygamber (a.s.);

الاحسان ان تعبد الله كأنك تراه فان لم تكن تراه فإنه يراك

"İhsan, Allah'a O'nu görüyormuşsun gibi kulluk etmendir. Sen onu görmüyorsan da O seni mutlaka görüyor" diye cevap verdi. O adam,

صدقت doğru söyledin dedi.

Hız. Ömer, bu adamın Peygamberimize kıyametin ne zaman kopacağını sorduğunu, Peygamberimizin kendisine cevap vermesinden sonra sessizce çekip ettiğini, Hz. Peygamberin kendisine bu soruları soran kişinin kim olduğunu bilip bilmediğini sorduğunu, kendisinin de bilmediğini

söylediğini, bunun üzerine Peygamberimizin "O, Cebrail idi, size dininizi öğretmek için geldi" dediğini anlatmıştır.⁴

Peygamber efendimiz bu hadiste îmân esaslarını alt olarak saymıştır. Bunlar; **Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine âhiret gününe ve kadere îmân etmektir.** Bu hadiste sayılan îmân esasları Kur'ân-ı Kerimde muhtelif âyetlerde geçmektedir. Mesela Bakara suresinin 177 ve 284 ile Nisa suresinin 136. âyetlerinde "**Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve âhiret gününe**" îmân geçmektedir. Kur'ân'da "**kadere îmân edin**" şeklinde bir âyet yok ise de bir çok âyet, "**kadere îmânı**" ifade etmektedir. Kur'ân'a iman kadere de îma etmeyi gerektirmektedir. Çünkü Kur'ân'a îmân eden, onda bildirilen esaslara da îmân eder.

ALLAH'A İMAN

Allah'a iman; Allah'ın varlığına, birliğine, yaratan, yaşatan, rızık veren ve besleyip büyütenin yalnız Allah olduğuna, O'ndan başka ibadete layık ilah ve mabut bulunmadığına, bütün kemal sıfatlarla muttasıf ve noksan sıfatlardan münezzehe bulunduğuna îmân etmeyi gerektirir. Allah'ı îmân edebilmek için Allah'ın tanımamız gerekir. Biz Allah'ı isim ve sıfatlarıyla tanıyabiliriz. **Allah'ın beş çeşit sıfatı vardır:**

a) Zâtî sıfatları; **vücut** (vardır), **kıdem** (varlığının evveli yoktur), **beka** (varlığının sonu yoktur), **vahdâniyet** (tektir, eşi ve benzeri yoktur) **muhalefetün lihavadis** (yaratıklarından hiç birine benzemez), **kıyam binefsihî** (varlığı kendindendir, yaratılmış değildir).

b) Sübûtî sıfatları; **hayat** (diridir, yaşamaktadır), **ilim** (her şeyi bilir), **semi'** (her konuşulana işitir, gizli âşikâr bütün sesleri ve duaları duyar), **basar** (küçük büyük her şeyi görürü), **irade** (dilediği olur, dilemediği olmaz), **kudret** (her şeye gücü yeter), **kelam** (peygamberlerle vahiy yoluyla konuşmuştur), **tekvîn** (yaratıcıdır, her şeyi O yaratmıştır).

c) Selbî sıfatları. Allah hakkında düşünülmesi mümkün olmayan sıfatlardır. Mesela

الله الصمد لم يلد و لم يولد و لم يكن له كفوا احد

"Allah hiçbir şeye muhtaç değildir, her şey O'na muhtaçtır. O'ndan çocuk olmamıştır (kimsenin babası değildir). Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu değildir). Hiçbir şey O'na denk ve benzer değildir" (İhlas,112/2-4),

لا شريك له "Onun hiçbir ortağı yoktur..."(En'am, 6/163),

و لم يكن له شريك في الملك "Onun mülkte hiçbir ortağı yoktur" (İsrâ, 17/111).

لا تأخذة سنة و لا نوم "O'nu ne uyuklama tutabilir ne de uyku" (Bakara, 2/253).

O (yaratıkları) besleyendir ve (kendisi) beslenmeye ihtiyacı olmayandır" (En'am, 6/14).

"Allah, kullarına asla zulmedici değildir" (Al-i İmrân, 3/182) anlamındaki âyetlerde geçen sıfatlar selbî sıfatlardır.

d) Haberi sıfatlar. Âyet ve hadislerde bildirilen ancak mahiyetini insanların tam kavrayamadığı sıfatlardır. Allah'ın yüzü, gözü, eli, gelmesi, dünya semasına inmesi, arşı istiva etmesi gibi nitelikler bu tür sıfatlardır.

⁴ Müslim, İmân, 1, 5. I, 37, 40. bk. Buhârî, İman, 37. I, 1 8. Ebû Dâvud, Sünnet, 17. V, 72. İbn Mâce, Mukaddime, 9. I, 24.

e) **Fiilî sıfatlar.** Rızık vermesi, canlıların hayatlarına son vermesi gibi sıfatlar bu türü sıfatlardır. Kelam âlimleri Allah'ın fiilî sıfatlarını "tekvîn" sıfatı ile ifade etmişlerdir.

MELEKLERE İMAN

Melekler eîmân, âyet ve hadislerle sabittir. Melekler Őu özelliklere sahip varlıklardır:

a) Nurdan yaratılmış, latif ve ruhanî varlıklardır. Onlarda; yemek, içmek, erkeklik, dişilik, evlenmek, uyumak, gençlik ve ihtiyarlık gibi insanlara ait özelliklerden hiç biri yoktur. (Enbiya, 21/19-20)

b) Allah'a isyân etmezler. Hangi iş için yaratılmış iseler o işi yaparlar. Daimî olarak Allah'a ibadet ve itaat ederler (Nahl, 16/50),

ان الذين عند ربك لا يستكبرون عن عبادته و يسبحونه و له يسجدون

“Kuşkusuz Rabbin katındakiler O'na kulluk etmekten asla kibirlenmezler. O'nu tesbih eder ve yalnız O'na secde ederler” (A'raf, 7/206).

c) Melekler bir anda Allah'ın emrettiği bir mekândan diğer bir mekâna intikal edecek, hatta yerleri ve gökleri dolaşacak bir kabiliyette yaratılmışlardır. Onların kanatları vardır (Fâtır,35/1) Melekler çok az bir zamanda çok uzak yerlere gidebilirler (Meâric, 70/4).

d) Allah'ın emirleriyle farklı şekillere girebilirler.

e) Gözle görülmezler. Gözle görülmeyişleri onların yok olduklarından değil, gözlerimizin o kabiliyette yaratılmamış olmasındandır

Melekler görevleri yönünden bir kaç gruba ayrılır. Melekler yerde, **arşta** veya semada bulunurlar. Yerde bulunanlara arzî, gökte bulunanlara semavî, arşta bulunanlara ise arşî denir. Melekler yükledikleri görevler itibariyle farklı isimlerle anılmışlardır. Bunlardan dördü, büyük melek olarak bilinmektedir: **Cebrâil, Mikâil, İsrâfil** ve **Azrail**. Bilinen diğer melekler de şunlardır: **Münker-Nekir, Kirâmen Kâtibin** (Hafaza), **Hamele-i Arş, Hazin, Zebânî, Mâlik, Rıdvân**.

KİTAPLARA İMAN

Allah ilk insan Adem (a.s.)'dan itibaren her topluma bir peygamber göndermiş ve onlara kitaplar vermiştir.

لقد ارسلنا رسلنا بالبينات و انزلنا معهم الكتاب

"Andolsun biz elçilerimi açık mucizelerle gönderdik ve onlarla beraber kitap indirdik..." (Hadid, 57/25) anlamındaki âyet bu gerçeği ifade etmektedir. Ayet ve hadislerde kitap verildiği bildirilen peygamberler şunlardır. Adem (a.s.)'a 10 sayfa Şît (a.s.)'a 50 sayfa İdris (a.s.)'a 30 sayfa İbrahim (a.s.)'a 10 sayfa, Musa (a.s.)'a Tevrat, Davud, (a.s.)'a Zebur, İsa (a.s.)'a İncil, Hz. Muhammed (a.s.)'a Kur'ân verilmiştir. Kur'ân'ın dışındaki diğer kitapların asılları korunamamıştır. Kur'ân Allah'tan geldiği gibi aynen korunmuştur. Kur'ân'ın korunmasını bizzat Allah kendi uhdesine almıştır.

انا نحن نزلنا الذكر و انا له لحافظون

"Şüphesiz ki Zikri (Kur'ân'ı) biz indirdik. Onun koruyucusu da elbette biziz" (Hicr, 15/9) anlamındaki âyet bu gerçeği ifade etmektedir.

PEYGAMBERLERE İMAN

Yüce Allah Adem (a.s.)'dan Hz Muhammed (a.s.)'a kadar her topluma bir peygamber göndermiştir.

"Hiçbir ümmet / toplum yoktur ki aralarında bir uyarıcı gelip geçmiş olmasın" (Fâtır, 35/24) anlamındaki âyet bu gerçeği ifade etmektedir. Peygamberlerin görevleri Allah'ın emir ve yasaklarını, helal ve haramların, hüküm ve tavsiyelerini insanlara ulaştırmak (tebliğ), dîn kurallarını sözlü ve uygulamalı olarak insanlara öğretmek ve onlara örnek olmaktır. Peygamber; özü, sözü ve davranışları dosdoğru (sâdık), güvenilir (emin), akıllı ve günahsız insanlardır. Hz. Adem'den Hz. Muhammed'e (a.s.) kadar insanlara gönderilen peygamber sayısında ihtilaf olmakla beraber bazı kaynaklarda 224 bin olduğu bildirilmiştir. Bunlardan 25 tanesinin ismi Kur'ân'da geçmektedir. Bunlar; Adem, İdris, Nuh, Hud, Sâlih, Lut, İbrahim, İsmail, İshak, Yakup, Yusuf, Eyyub, Şuayb, Musa, Harun, Davut, Süleyman, İlyas, El-Yesa', Zülkifl, Yunus, Zekeriya, Yahya, İsa ve Hz. Muhammed'dir. Ayrıca Kur'ân'da haklarında bilgi verilen Üzeyr, Lokman ve Zülkarneyn adlarında üç kişinin peygamber mi veli mi olduğu konusunda ihtilaf edilmiştir.

ÂHİRET GÜNÜNE İMAN

İmân esaslarının en önemli esaslarından biri âhirete îmandır. Pek çok âyet ve hadiste âhirete îmân detaylı olarak anlatılmaktadır. Kur'ân ve hadislere göre, insanlar ölünce ruhları âlem-i berzah'ta yaşarlar. Birinci defa sûra üfürülünce bütün canlılar ölür, kıyamet kopar. İkinci defa sûra üfürülünce bütün insanlar Allah'ın emriyle dirilirler. Mahşer yerinde toplanırlar. Dünyada yaptıklarından hesaba çekilirler. Netice her insan îmân ve ameline göre ya cennet ya da cehenneme gider. Kafir, müşrik ve münafıklar cehennemde ebedî olarak kalacaklardır. Günahkâr müminler Allah affetmez ise cezalarını cehennemde çekecekler, sonra îmânlarının mükafatını görmek üzere cennete gireceklerdir.

KAZA VE KADERE İMAN

Allah'ın ezelden ebede kadar olacak şeylerin zaman ve mekanını, nitelik ve özelliklerini, kısaca ne şekil ve ne zamanda olacaklarsa onların hepsini ezelde daha bunlar yok iken bilip o suretle tahdit ve takdir etmesine "**kader**"; ezelde takdir ve irade buyurduğu şeylerin zamanı gelince her birisinin ezeldeki ilim, irade ve takdirine uygun bir şekilde icat etmesine ve yaratmasına ise "**kaza**" denir. Kader, Allah'ın ilim sıfatına, kaza ise tekvin sıfatına râcidir. **Kaza ve kadere îmana** Hadîd sûresinin 22-23. âyet-i kerîmelerinde açıkça işaret etmektedir:

ما اصاب من مصيبة في الارض و لا في انفسكم الا في كتاب من قبل ان نبراهان ذلك على الله يسير * لكيلا تاسوا على ما فاتكم و لا تفرحوا بما اتاكم

"Ne yerde ne de kendi canlarınızda meydana gelen hiç bir musîbet yoktur ki biz onu yaratmadan önce bir kitapta yazılmış (ezelî bilgimizde tespit edilmiş) olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre kolaydır. Elinizden çıkana üzülmeysiniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şırmarmayasınız diye (böyle yaptık)..."

İMANIN KABUL OLMA ŞARTLARI

Bir insanın îmanın geçerli olabilmesi için şu altı şarta uygun îman edilmesi gerekir:

İmânda Şüphe Olmamalıdır

İman edilmesi gereken şeylerin tamamına şeksiz şüphesiz ve kesin olarak îmân edilmesi gerekir. Şüphe ile îmân bağdaşmaz. Yüce Allah,

لقد جاءك الحق من ربك فلا تكونن من الممترين

"... Yemin olsun sana Rabb'inden hak geldi, sakın şüphelenenlerden olma" buyurmuş (Yunus, 10/94) ve müminleri şüphe etmeyen kimseler olarak tanıtmıştır:

انما المومنون الذين امنوا بالله ورسوله ثم لم يرتابوا وجاهدوا باموالهم و انفسهم في سبيل الله اولئك هم الصادقون

"Müminler ancak Allah'a ve Peygamberine îmân eden, sonra şüpheyeye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihat eden kimselerdir. İşte (îmân iddiasında) doğru olanlar (sâdıklar) bunlardır" (Hucûrat, 49/15).

Mümin olabilmek için ilk başta kalpten şüpheyi atmak şart olduğu gibi îmânın bekası ve devamı için de şüpheden uzak olmak da şarttır.⁵ İmân esasları ile ilgili olarak "bunlar, doğru mu, değil mi? aslı var mı, yok mu?" diye şüphe etmek kesin bir şekilde kalbin huzur ve sükûn içinde tasdik etmesi anlamında olan îmân ile ters düşer.

İmân edilecek şeylerin hepsine inanılmalıdır

İman edilecek şeylerin bir kısmına îman edip bir kısmına îmanı etmeyen kimsenin îmanı geçerli değildir. Çünkü "îmân", bütünlük ister, îmân esaslarının hepsine inanmayı gerektirir. Küfür için îmân edilecek şeylerin hiçbirine inanmamak şart değildir. Bir kısmına veya birine inanmamak da küfürdür.⁶

Nisa sûresinin 150-151 âyetinde peygamberlerden bir kısmına îman edip bir kısmına îman etmeyenlerin "**hakîkî kâfir**" oldukları bildirilmiştir:

Âl-i İmrân sûresinin 119. âyetinde Allah, müminleri;

ها ائتم اولاء تحبونهم و لا يحبونكم و تؤمنون بالكتاب كله

"İşte siz öyle kimselersiniz ki onları (ehl-i kitabı) seversiniz, halbuki onlar sizi sevmezler. Siz kitabın hepsine inanırsınız..." şeklinde tanıtmıştır.

Aynı sûrenin 7. âyetinde ise,

والراسخون في العلم يقولون انا به كل من عند ربنا

"...İlimde ileri gidenler, "Ona (Kur'ân'a) îman ettik. Hepsi Rabb'imiz katındandır" derler" buyurulmuştur.

Allah Bakara suresinin 85. âyetinde

افتؤمنون ببعض الكتاب و تكفرون ببعض

"... Yoksa siz kitabın bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz?" buyurarak Yahudileri kınamış ve böyle yapanların cezasının dünyada rezillik, âhirette ise şiddetli azap olduğunu bildirmiştir.

Kur'ân'a, başından sonuna kadar bütün sûre ve âyetlerine, âyetlerde geçen hüküm ve tavsiye, emir ve yasak helâl ve haram, bilgi ve haberlerin tamamına inanmak, hak ve doğru

⁵Hamdi Yazır, *Hak Dîni Kur'ân Dili*, VI, 4484. Eser Neşriyat, İstanbul, 1971.

⁶ Yazır, I, 208.

olduğunu tasdik etmek mü'min olmak için şarttır. Kur'ân'ın bir hükmüne, bir farz veya yasağına, bir âyetine inanmayan veya uygulanmasını, geçerliliğini kabul etmeyen îmân sahibi olamaz.

Yeis halinden önce îmân edilmelidir

Hayattan ümidi kesip ölümle karşı karşıya gelmeden⁷ ve ilâhî azapla karşılaşmadan önce îmân edilmesi gerekir. Bu halde yapılacak îmânın, insana faydası olmaz. Dünyada itaat ve isyan imkânı varken îmân edilmesi gerekir. İlâhî azabın geldiğini görünce, yaşamanın mümkün olmadığını anlayınca ve can boğaza gelince yapılan îmânın geçerliliği yoktur. Askerleri ile birlikte Musa (a.s.) ve ona îmân edenleri takibe koyulan Firavun, Kızıldeniz'de boğulmak üzere iken "îmân ettim, ben de müslümanlardanım" demiş fakat îmânı kabul olmamıştır (Yunus, 10/90-91).

Firavun'un îmânı niçi kabul olmamıştır? Kabul olmamıştır, çünkü ilâhî azabı görmüş, ölümden başka seçeneği ve yaşama imkânı kalmadığı bir zamanda îmân etmek istemiştir. Yüce Allah Mümin suresinin 85. âyetinde

فلم يك ينفعهم ايمانهم لما راو باسنا

"Azabımızı gördükleri zaman, îmânları kendilerine fayda sağlamadı..." buyurmuştur (bk. En'am, 6/158).

İlâhî azap ile karşılaşmış son nefese gelince îmân kabul olmadığı gibi tövbe de kabul olmaz:

و ليست التوبة للذين يعملون السيئات حتى اذا خضر احدهم الموت قال اني تبت الان و لا الذين يموتون و هم كفار اولئك اعتدنا لهم عذابا اليما

"Kötülükleri (günahları) yapıp yapıp da kendisine ölüm gelip çatınca; 'Ben şimdi tövbe ettim' diyen kimseler ile kâfir olarak ölen kimselerin (tövbeleri geçerli) değildir Bunlar âhirette elem dolu bir azap hazırlanmıştır" (Nisa,4/18).

Îmâna şirk karıştırılmamalıdır

Allah katında îmânın makbul olabilmesi için insanın tevhit üzere bulunması gerekir. Îmânına şirk karıştıran kimsenin îmânı da ibadetleri de geçerli değildir. Böyle bir kimse hidayete ermiş sayılmaz. Yüce Allah, En'âm sûresinin 82. âyetinde şöyle buyurmaktadır:

الذين امنوا و لم يلبسوا ايمانهم بظلم اولئك لهم الامن و هم مهتدون

"İman edenler ve îmânlarına zulüm (şirk) karıştırmayanlar varya, işte güven onlarındır ve hidayete ermiş olanlar da onlardır."

Allah'a zatında, sıfatlarında, ibadetinde, Rab ve ilah oluşunda ortak koşan kimsenin îmânı geçerli değildir. Böyle bir kimse **mümin** değil **müşriktir**.

و ان اقم وجهك للدين حنيفا و لا تكونن من المشركين

"Yüzünü hanîf (Allah'ı birleyen) olarak dîne çevir, sakın (Allah'a) şirk koşanlardan olma" (Yunus, 10/105) buyuran Allah, îmânlarına şirk karıştırarak îmân edenleri kınamaktadır:

⁷ Yazır, III, 2105.

و ما يؤمن اكثرهم بالله الا وهم مشركون

"Onların çoğu, Allah'a şirk koşmadan îmân etmezler" (Yusuf, 12/106).

Îmân esasları kalp ile tasdik edilmelidir

Îmânın geçerli olabilmesi için bir insanın sadece diliyle îmân ettiğini söylemesi yeterli değildir. Îmân esaslarının tamamını kalbi ile tasdik etmesi gerekir. Çünkü îmânın yeri kalptir.⁸

Bakara suresinin 8. âyetinde Allah'a ve âhret gününe îman ettik dedikleri halde onların mümin olmadıkları bildirilmektedir:

و من الناس من يقول امنا بالله و باليوم الاخر و ما هم بمؤمنين

"İnsanlardan Allah'a ve âhret gününe îman ettik diyen kimseler vardır. Halbuki onlar mümin değillerdir"

Niçin mümin değillerdir. Mümin değillerdir çünkü sadece dili ile "îmân ettim" demek yeterli değildir, kalp ile de îmân edilmesi gerekir.⁹ Mâide sûresinin 41. âyetinde bu husus, şöyle ifade edilmektedir:

يا ايها الرسول لا يحزنك الذي يسارعون في الكفر من الذين قالوا امنا بافواههم و لم تؤمن قلوبهم

"Ey Peygamber! Ağzlarıyla "îmân ettik" deyip kalpleriyle îmân etmemiş olanlardan ve Yahudilerden küfürde yarış edenler seni üzmesin..."

Peygamberimiz (a.s.)'in yanına girip inanmadıkları halde îmân ettiklerini söyleyen bir grup Yahudi ile ilgili olarak,

و اذا جاؤكم قالوا امنا و قد دخلوا بالكفر و هم قد خرجوا به

"Size geldiklerinde "îmân ettik" dediler. Oysa küfürle (yanınıza) girmişler yine küfürle (yanınızdan) çıkmışlardı..." (Mâide, 5/61).

Bu tür kimselere din dilinde "münafık" denir. Münafık kalbiyle iman etmediği halde sadece diliyle îman ettiğini söyleyen kimsedir. Nitekim Bakara sûresinin 14. âyetinde münafıklarla ilgili olarak;

و اذا لقوا الذين امنوا قالوا امنا و اذا دخلوا الى شياطينهم قالوا انا معكم انما نحن مستهزون

"(Onlar), müminlere rastladıkları zaman "îmân ettik" derler. Fakat şeytanlarıyla (önderleri ve ileri gelenleriyle) yalnız kaldıkları zaman, "biz sizinle beraberiz, biz sadece (onlarla) alay ediyoruz" derler" buyurulmuştur.¹⁰

Bir kıtlık yılında Medine'ye gelip îmân ettiklerini söyleyen ve sadaka isteyen Benî Esed kabîlesinin bedevîleriyle ilgili olarak;

⁸ Mâtürîdî, Ebû Mansur, *Kitâbü't-Tevhîd*, s. 375. Çağrı Yay. İstanbul, tarihsiz.

⁹ bk. Tevbe, 9/84, Al-i İmrân, 3/167.

¹⁰ bk. Bakara, 2/8-16; Nisa, 4/142-143; Tevbe, 9/65-66; Münâfîkûn, 1-8.

قالت الاعراب انا قل لم تؤمنوا و لكن قولوا اسلمنا و لما يدخل الايمان في قلوبكم

"Bedevîler, "îmân ettik" dediler. (Ey Peygamberim!Onlara) de ki: "Îmân etmediniz (öyle ise îmân ettik demeyin) fakat "boyun eğdik" deyin. Henüz îmân kalbinize girmedir..." buyurulmuştur (Hucûrât, 49/14).

Îmânın yeri kalp olduğu gibi şüphenin (Tevbe, 9/45) ve inkârın yeri de kalptir (bk. Nahl, 16/22). Kalpten gelmeyen ve zorlama sonucu dil ile ifade edilen "inkâr" sözü bu sebeple insanın îmânını yok etmez (Nahl, 16/106) Hatta kalpten gelmeyen ve yanılarak yapılan şeylerde günah da yoktur (bk. Ahzab, 33/5).

Kalbin içinde olanı ancak Allah bilir. Kalben inanmadığı halde dili ile inandığını söyleyen kimseye biz "mümin değil" diyemeyiz. Biz zâhire göre hükmederiz. Dili ile "müminim" diyen insan, kalben de inanmış mı inanmamış mı bunu bilemeyiz. Bu sebeple "müminim" diyen insana "sen mümin değilsin" denilmez (bk. Nisa, 4/94).

Âyetler ve Dini Hükümler Alay Konusu Yapılmamalıdır

Ayetleri ve dînî hükümleri inkâr edip kabul etmemek îmana mani olduğu gibi Kur'ân'ı, hatta bir âyeti, dînî bir hüküm, emir ve yasak, helal ve haramı beğenmemek, küçümsemek, hafife ve alaya almak da îmana engeldir. Ayetleri inkâr edenler ve alaya alanlar mümin değillerdir. Bu husus Kur'ân'ın bir çok âyetinde açıkça bildirilmektedir. Şu âyetleri örnek olarak zikredebiliriz:

قل هل ننبؤكم بالآخسرين اعمالا * الذين ضل سعيهم في الحياة الدنيا و هم يخسبون انهم يخسنون صنعا * اولئك الذين كفروا بايات ربهم و لقائه فحبطت اعمالهم فلا نقيم لهم يوم القيامة وزنا * ذلك جزاؤهم جهنم بما كفروا و اتخذوا اياتي و رسلي هزوا

“(Ey Peygamberim!) De ki: Amel bakımından en çok ziyana uğrayan; iyi iş yaptıklarını zannettikleri halde dünya hayatındaki çalışmalarını kaybolup giden kimseleri haber vereyim mi” Onlar, Rab’lerinin âyetlerini ve O’na kavuşacaklarını inkâr eden, böylece amelleri boşa çıkan ve bu yüzden kıyamet gününde amelleri için bir terazi kurmayacağımız kimselerdir. İşte böyle, inkâr etmeleri, âyetlerimi ve peygamberlerimi alaya almaları yüzünden onların cezası cehennemdir” (Kehf, 18/103-106).

Ayette, âyetleri inkâr edenler ile alaya alanlar aynı kategoride zikredilmişlerdir. Bir ayeti inkâr ile onu küçümsemek ve alaya almak aynı anlamı ifade eder. Bu yüzden mümin olabilmek için bir hiçbir dini hüküm küçümsememek ve alay konusu yapmamak gerekir. Hatta âyetlerin inkâr edildiği ve alaya alındığı bir mecliste bulunmak bile Kur'ân'da yasaklanmıştır (bk. Nis, 140).

Îmân ettiğini söylediği halde Allah ve Resulü'nün hükümlerinden yüz çeviren ve hükümlerini beğenmeyenler (Nur, 24/47-50). Allah ve Peygamberin hükümlerine razı olmayanlar îmân etmiş sayılmazlar (Nisa, 4/460, 461, 65. Maide, 5/43).

Mümin, Allah'a ve Peygambere îmân ettiği gibi onların koyduğu hükümleri de kabul edip uygular (Nur, 24/51). Allah ve Resulü bir konuda bir hüküm verdikten sonra artık müminin onu kabulden başka bir seçeneği yoktur (Ahzab, 33/36).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İnsanın en kıymetli varlığı, îmânıdır. Çünkü insanı ebedî saadete erdirecek ve amellerinin makbul olmasını sağlayacak olan îmânıdır. Kur'ân'da; îmânı olmayanların amellerinin boşa gideceği (Maide, 5/5) îmânsız amelin kabul olmayacağı bildirilmektedir (Nisa, 4/38; Bakara, 2/264; Tevbe, 9/17, 19).

Îmân etmeyenlere acıklı azap hazırladığını bildiren (İsra, 17/10; Sebe', 34/8), îmân edip sâlih amel işleyenlere cennet ve nimetlerini va'deden (Bakara, 2/25, 82. Nisa, 4/57; Ra'd, 13/29), îmân edenleri öven ve îmân etmeyenleri yeren yüce Allah, ancak kendisine yazık edenlerin îmân etmeyeceklerini haber vermektedir (En'am, 6/12, 20).

Îmân eden de inkâr eden de kendi leh ve aleyhine yapmış olur (Yunus, 10/108). Îmân eden hidayete ermiş ve ebedî saadeti kazanmış olur. "Kulluk" görevini ifâ edebilmek, "dünya imtihanını" başarı ile noktalayabilmek ve neticede Allah'ın rızasını ve cennetini kazanabilmek için "hakikî bir îmâna" sahip olmak, bunun için de "îmân gerçeğini" ve "îmânın kabul olmasının şartlarını" çok iyi bilmek gerekir.

"**Îmân**"; Allah'a ve Peygamberimiz Hz. Muhammed (a.s.)'ın Allah tarafından haber verdiği kesin olarak belli olan şeylerin doğru olduğuna tereddütsüz inanmak, bunların hak ve doğru olduğunu içinden şeksiz ve şüphesiz tasdik ve itiraf etmek demektir. Ayet ve hadislerde **îman esasları** altı olarak bildirilmiştir: Bunla, Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhîret gününe, kaza ve kadere - hayır ve şerrin Allah'ın yaratmasıyla meydana geldiğine îman etmektir. **Îman**, "lâ ilâhe illallah" tevhit cümlesinde toplanmıştır. İman sarayına bu cümle ile girilir. Buna **icmâlî iman** denir. Ancak mümin icmâlî iman ile yetinmez. Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine , âhîret gününe, öldükten sonra dirilmeye, cennet ve cehenneme, sevap ve ikaba, kaza ve kadere; Kitap ve Sünnet ile Hz. Muhammed'in Allah tarafından tebliğ ettiği ve tevatür yoluyla sabit olan kesin haber ve hükümlerinin her birerlerine ayrı ayrı Allah ve Peygamberinin istediği şekilde îman etmek eder. Buna da **tafsîlî îmân** denir.

Bir îmanın kabul olması için şu altı şartın birlikte bulunması gerekir:

1. İmanda şüphe bulunmamalıdır.
2. İmanda bütünlük olmalı, iman edilecek şeylerin tamamına iman edilmelidir.
3. İmana şirk karıştırılmamalıdır.
4. İman son nefese bırakılmamalıdır.
5. İman esasları kalp ile tasdik edilmelidir.
6. Ayetler ve dînî hükümler alay konusu yapılmamalı, küçümsenmemelidir.

Mümin şartlarına uygun iman etmeli, îmanın kendisine yüklediği görevleri de eksiksiz yapmaya çalışmalıdır. Çünkü amel ve ibadetlerle beslenmeyen iman zayıflayabilir, hatta kaybedilebilir. Kur'an'da pek çok âyette îmân sâlih amel hep birlikte zikredilmiştir.

من امن بالله و اليوم الاخر و عمل صالحا فلهم اجرهم عند ربهم و لا خوف عليهم و لا هم يحزنون

".... Kim Allah'a ve âhîret gününe îmân eder ve sâlih amel işlerse onların Rableri katında mükâfatları vardır. Onlara korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir" (Bakara, 2/62. bk. Maide, 5/69).

و بشر الذين امنوا و عملوا الصالحات ان لهم جنات تجري من تحتها الانهار

"İman edip Salih amel işleyenlere kendileri için içinden ırmaklar akan cennetler olduğunu müjdele..." (Bakara, 2/25).